

LATVIJAS REPUBLIKAS EKONOMIKAS MINISTRIJA
PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS CENTRS

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 ♦ tālr. (+371) 67388624 ♦ fakss (+371) 67388634 ♦ e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

**AS „Lateko Līzings”
Uzņēmuma reģistrācijas Nr.
LV40003366651
Krustpils ielā 12,
Rīgā, LV- 1073**

**LĒMUMS
par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem līguma
noteikumiem**

Rīgā

2008.gada 26.septembris

Nr.51 -lg

Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – PTAC) 2008.gada 11.septembrī saņemta AS „Lateko Līzings” 2008.gada 10.septembra vēstule Nr.783/2008, kurai pievienots AS „Lateko Līzings” patērētājiem piedāvātā kreditēšanas līguma projekts.

PTAC, izvērtējot AS „Lateko Līzings” ar patērētājiem noslēgtos līgumus, 2005.gada 5.jūlijā izdeva administratīvo aktu Nr.1/06-4332 (turpmāk – Lēmums 1), kurš savu galējo noformējumu ieguva ar Ekonomikas ministrijas 2005.gada 12.septembra administratīvo aktu Nr.6100-07/88 (turpmāk – Lēmums 2). Cita starpā PTAC Lēmumā 1 uzdeva AS „Lateko Līzings” grozīt arī patērētāju kreditēšanas līgumos ietvertu šķīrējtiesas klauzulu, nodrošinot patērētāju izvēles tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā un patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs. Lēmums 2 šajā daļā ir stājies spēkā un kļuvis neapstrīdams. Izpildot Lēmumu 2, AS „Lateko Līzings” PTAC 2007.gada 31.augustā sniedza informāciju par Lēmuma 2 izpildi ar pievienotu patērētājiem piedāvātā kreditēšanas līguma projektu. Tā kā PTAC secināja, ka AS „Lateko Līzings” patērētājiem piedāvātajā līguma projektā joprojām iekļauta netaisnīga šķīrējtiesas klauzula, tad 2007.gada 26.septembrī tika izdots brīdinājums Nr.21-04/7769 par Lēmuma 2 piespiedu izpildi, kas tika atstāts negrozīts ar Ekonomikas ministrijas 2007.gada 7.novembra lēmumu Nr.6100-07-14616 un

Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 18.februāra lēmumu lietā Nr.A42659607.

Nemot vērā tiesas lēmumu, PTAC atkārtoti pieprasīja un 2008.gada 31.martā saņēma AS „Lateko Līzings” vēstuli, kurai pievienots pārstrādātais patērētāja kreditēšanas līguma projekts.

Sakarā ar taisnīgas šķīrējtiesas klauzulas iekļaušanu līgumā AS „Lateko Līzings” PTAC iesniedza iesniegumu par uzziņas sniegšanu par patērētāja kreditēšanas līgumā ietvertu šķīrējtiesas klauzulu. Pārstrādātā kreditēšanas līguma projekta (turpmāk – Projekts) 15.punkts tika izteikts sekojošā redakcijā *„Puses vienojas, ka visi strīdi, kas rodas starp Pusēm, tiks izskatīti pēc prasītāja izvēles, tiesā pēc piekritības vai vienā no zemāk minētajām šķīrējtiesām, par kurām Puses ir savstarpēji vienojušās, parakstoties pretī izvēlētajai šķīrējtiesai (...) Gadījumā, ja Aizņēmējs neparakstās blakus jebkādi šajā līgumā ierakstītai šķīrējtiesai, strīdi tiks risināti Latvijas Republikas valsts tiesā saskaņā ar Latvijas Republikas spēkā esošo likumdošanu.”* Tālāk Projekta 16.punktā norādīti divu šķīrējtiesu nosaukumi – Baltijas Starptautiskā šķīrējtiesa un Baltijas Apvienotā šķīrējtiesa, kā arī atstāta brīva vieta citas šķīrējtiesas norādei. Blakus šķīrējtiesas klauzulām atstāta brīva vieta patērētāja parakstam.

PTAC 2008.gada 13.jūnija izsniegtajā uzziņā Nr.21-05/4998-A-204jur norādīja, ka arī šāda šķīrējtiesas klauzula uzskatāma par netaisnīgu.

PTAC sniegtā uzziņa tika atstāta spēkā ar Ekonomikas ministrijas 2008.gada 19.augusta lēmumu Nr.61-1-8095.

Sakarā ar pieņemto Ekonomikas ministrijas lēmumu par PTAC sniegto uzziņu PTAC 2008.gada 2.septembra vēstulē Nr.21-04/7188 pieprasīja AS „Lateko Līzings” sniegt informāciju par šķīrējtiesas klauzulas grozījumiem, norādot iespējamus strīdu izskatīšanas variantus. 2008.gada 10.septembra vēstulē norādīts, ka AS „Lateko Līzings” Projekta 15. un 16.punkta noteikumus uzskata par taisnīgiem, jo šādi noteikumi atbilstoši PTAC vēstulē norādītajam paredz strīdu izskatīšanu tiesā vai šķīrējtiesā pēc patērētāja izvēles, turklāt punktā norādīts, ka, ja patērētājs neparakstās blakus jebkādi šķīrējtiesai, strīdi tiek risināti Latvijas Republikas valsts tiesā.

PTAC uzskata, Projekta 15. un 16.punktu par netaisnīgiem līguma noteikumiem, jo:

1) Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma (turpmāk – *PTAL*) 3.panta 2.punktu patērētāju tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi. Izvērtējot AS „Lateko Līzings” līgumā ietvertās šķīrējtiesas klauzulas atbilstību *PTAL*, ir jāņem vērā *PTAL* 5. un 6.pantā noteiktais. *PTAL* 6.panta trešās daļas noteikumi paredz to, ka līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas puses savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam. Savukārt tālākajos panta punktos sniegts indikatīvs netaisnīgu līguma noteikumu saraksts ar noteikumiem, kas varētu tikt atzīti pat netaisnīgiem. Tādējādi no

PTAL 6.panta trešās daļas izriet, ka par netaisnīgu var tikt atzīts jebkurš noteikums, kurš atbilst *PTAL* 6.panta trešajā daļā noteiktajām pazīmēm: 1) noteikums ir neapspriests; 2) tas rada būtisku neatbilstību pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājiem. Papildus *PTAL* 5.pantā ir ietverts arī pušu tiesiskās vienlīdzības principa regulējums.

2) Tāpat arī ir jāņem vērā *PTAL* 6.panta pirmās daļas noteikumi, kas paredz, ka „*Ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādas līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem.*” Līdz ar to minētais pants paredz pilnīgu netaisnīgu līguma noteikumu piedāvāšanas aizliegumu patērētājam.

3) *PTAL* 5. un 6.pantā ir ieviesti Eiropas Padomes 1993.gada direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (turpmāk – *Direktīva*) noteikumi. *Direktīvas* pielikuma q) punktā noteikts, ka par netaisnīgu uzskatāms līguma noteikums, kura mērķis vai sekas ir tādas, ka tas **var izslēgt vai kavēt patērētāja tiesības celt prasību tiesā** vai izmantot jebkādas citus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, jo īpaši, pieprasot patērētājam iesniegt sūdzības tikai šķīrējtiesā, uz ko neattiecas juridiskas normas, nevajadzīgi ierobežojot tam pieejamos pierādījumus vai liekot tam pierādīt faktus, kurus, atbilstoši attiecīgajiem tiesību aktiem, vajadzētu pierādīt citai līguma pusei. Minētais pants ir ieviests arī *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktā, kurā paredzēts, ka par netaisnīgu uzskatāms līguma noteikums, kas izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā. Tādējādi par netaisnīgu uzskatāms noteikums, kas jebkādā veidā ierobežo vai varētu ierobežot patērētāja tiesības vērsties ar prasību tiesā (sal., 2008.gada 22.septembra Administratīvās rajona tiesas lēmuma lietā Nr.A42527408 motīvu daļas 14.2.punkts).

4) Izvērtējot AS „Lateko Līzings” piedāvātā Projekta 15. un 16.punktā ietverto noteikumu par strīdu risināšanas kārtību, PTAC secina, ka patērētājam tiek piedāvāta šķīrējtiesas klauzula (parakstīties pretī nosaukumam Baltijas Starptautiskā šķīrējtiesa vai Baltijas Apvienotā šķīrējtiesa). Tādējādi, ja patērētājs parakstās attiecībā pie jau iepriekš norādītās šķīrējtiesas klauzulas un prasītājs ir pakalpojuma sniedzējs, prasība tiek celta šķīrējtiesā, un patērētājs nevar „izvairīties” no šķīrējtiesas procesa. Līdz ar to var tikt aizskartas tieši tās pašas patērētāja intereses, kuras tiek aizskartas klasiskās šķīrējtiesas klauzulas gadījumā. PTAC norāda, ka arī konkrētās šķīrējtiesas klauzulas ierobežo patērētāja tiesības griezties tiesā ar pretpasību par to pašu strīdus priekšmetu un tādējādi ierobežo patērētāja izvēles brīvību izvēlēties tiesību sargājošo iestādi.

PTAC norāda, ka saskaņā ar *Civilprocesa likuma* 132.panta pirmās daļas 3.punkta noteikumiem tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja puses likumā noteiktajā kārtībā vienojušās par strīda nodošanu izskatīšanai šķīrējtiesā. Līdz ar to iepriekš minētajā gadījumā patērētājam nebūs iespēja izskatīt šo pašu strīdu tiesā.

Šādu viedokli apstiprina arī Administratīvā rajona tiesa (Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 12.augusta spriedumā lietā Nr. A42241705 (A2417-05/13)), 14.1.punkts) norādot, ka „*patērētāja izvēles brīvība varētu realizēties tikai tādā gadījumā, ja šajās [līguma punktā norādītājās] tiesību sargājošajās iestādēs vērstos pats patērētājs. Savukārt gadījumā, ja pakalpojuma sniedzējs(...)strīda risināšanai izvēlētos vērsties šķīrējtiesā, patērētājam būtu bijusi liegta izvēles brīvība strīda risināšanas iestādes izvēlē*”.

PTAC norāda, ka tas, ka šis patērētāju kreditēšanas līguma punkts teorētiski piešķir vienādas tiesības abiem līdzējiem, nenoved pie secinājuma, ka līdzēju līdzsvara princips ticis ievērots. Kreditēšanas līguma specifika nosaka to, ka pēc tam, kad aizdevējs veic aizdevuma summas izmaksu, tā saistības ir (par būtiskajiem līguma noteikumiem) izpildītas un aizdevējs iegūst prasījuma tiesības par naudas atmaksu un citu līguma noteikumu izpildi. Līdz ar to prasītājs kreditēšanas līguma gadījumā lielākajā daļā gadījumu ir tieši aizdevējs. Tādējādi saskaņā ar *PTAL* 6.panta ceturtās daļas noteikumiem ir ņemams vērā tieši konkrētā (kreditēšanas) līguma veids.

Vienlaikus PTAC norāda, ka pretēji AS „Lateko Līzings” vēstulē norādītajam Projekta 15. un 16.punktā ietvertā strīdu risināšanas kārtība ietver strīdu risināšanu tiesā vai šķīrējtiesā pēc **prasītāja** nevis patērētāja izvēles.

Ņemot vērā minēto, PTAC uzskata, ka šāds noteikums atbilst *PTAL* 6.panta trešās daļas 7. un 1.punktā (kontekstā ar *PTAL* 5.panta otrās daļas 5.punktā) noteiktajām netaisnīgu līguma noteikumu pazīmēm, jo var ierobežot patērētāja tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā, ja ar prasību šķīrējtiesā vērsas AS „Lateko Līzings”. Līdz ar to AS „Lateko Līzings” nedrīkst patērētājiem piedāvāt Projekta 15. un 16.punkts to patreizējā redakcijā. PTAC uzskata, ka par taisnīgiem Projekta 15. un 16.punkts būtu uzskatāmi, piemēram, gadījumā, ja to, vai konkrēto strīdu izskatīt tiesā vai šķīrējtiesā pēc strīda rašanās noteiktu pats patērētājs. Tāpat arī *PTAC* uzskata, ka pusēm nav šķēršļu vienoties par strīdu izskatīšanu šķīrējtiesā pēc strīda rašanās, ja tam piekrīt patērētājs.

Attiecībā uz līguma noteikumu apspriešanu PTAC vērs AS „Lateko Līzings” uzmanību uz to, ka tiesiskajās attiecībās ar pakalpojuma sniedzēju patērētājs tiek atzīts par „vājāko līgumslēdzējpusi”, kurai nepieciešama īpaša aizsardzība. Tādēļ arī tā ir paredzēta normatīvajos aktos. Kā to norādījusi Eiropas Kopienų tiesa, tad ar *Direktīvu* ieviestā patērētāju tiesību aizsardzība balstās uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā **gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu, gan attiecībā uz informētības līmeni**. Tā rezultātā patērētājs pievienojas pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas īstenot savu ietekmi uz to saturu (2000.gada 27.jūnija Eiropas Kopienų tiesas spriedums apvienotajās lietās no C-240/98 līdz C-240/98 Océano Grupo Editorial un Salvat Editores, Recueil, I-4941. lpp., 25.punkts).

PTAC vērs AS „Lateko Līzings” uzmanību, ka patērētāja sākotnējā interese ir saistīta ar aizdevuma saņemšanu, bet nevis līguma noslēgšanas brīdī

jau domāt par strīda izskatīšanas kārtību. Līdz ar to patērētājs sākotnējā līguma parakstīšanas stadijā var piekrist jebkuram strīda risināšanas veidam, neiedziļinoties strīda iespējamā risināšanas kārtībā. Tādējādi netaisnīgi ir patērētājam piedāvāt vairākus strīdu risināšanas variantus, no kuriem vairāki neatbilst PTAL normām (sal., 2008.gada 22.septembra Administratīvās rajona tiesas lēmuma lietā Nr.A42527408 motīvu daļas 14.2.punkts). Tādējādi PTAC uzskata, ka patērētājs var parakstīties pretī šķīrējtiesas klauzulai, nezinot tās sekas, piemēram, ka šķīrējtiesas spriedums nav pārsūdzams. Līdz ar to PTAC uzskata, ka patērētāja tiesības vērsties tiesā nevar tikt ierobežotas.

Līdz ar to PTAC norāda, ka arī gadījumā, ja patērētājs parakstās pretim izvēlētās šķīrējtiesas klauzulas variantam saskaņā ar *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumiem AS „Lateko Līzings” būtu jāpierāda šāda noteikuma apspriešanas fakts. Tas, ka patērētājs būs parakstījis pretī attiecīgajai šķīrējtiesas klauzulai, neaplicinās līguma apspriešanas faktu. Turklāt saskaņā ar *PTAL* 6.panta piektās daļas noteikumiem par neapspriestiem vienmēr ir uzskatāmi tipveida līgumu noteikumi, par ko ir uzskatāms AS „Lateko Līzings” patērētājiem piedāvātais kreditēšanas līguma projekts.

Tā kā AS „Lateko Līzings” Projekta 15. un 16.punkta neatbilstību *PTAL* nav novērsusi un izstrādājusi jaunu Projektu, kā arī Lēmuma 2 piespiedu izpildes termiņš ir beidzies, tad PTAC uzskata, ka nepieciešama jauna administratīvā akta izdošana.

Ņemot vērā iepriekš minēto un saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punktu, 5.panta otrās daļas 5.punktu, 6.panta pirmo daļu, trešās daļas 1.un 7.punktu, piekto un septīto daļu, 25.panta ceturtais daļas 6.punktu, astotās daļas 2.punktu un desmito daļu, PTAC **uzdod AS „Lateko Līzings” mēneša laikā** no šī administratīvā akta spēkā stāšanās brīža

- 1)grozīt tāda paša satura kā Projekta 15. un 16.punktu noteikumus, nodrošinot to atbilstību *PTAL*;
- 2)sniegt informāciju par administratīvā akta izpildi, iesniedzot pārstrādāto patērētāju kreditēšanas līguma projektu.

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātam, iesniedzot iesniegumu par administratīvā akta apstrīdēšanu *PTAC* (K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013).

Direktore

B.Vītoļiņa